

Nr 7.

Av herr **Holmbäck**, om skattefrihet för vissa sammanslutningar av studerande vid rikets universitet och högskolor.

Vid de svenska universiteten och högskolorna råder sedan mycket länge den ordningen att de studerande fått en självständig plats i organisationen. Sålunda äro de studerande vid samtliga i riket verksamma universitet och högskolor jämlikt av Kungl. Maj:t utfärdade eller stadfästa statuter skyldiga att tillhöra vissa under en inspektors överinseende stående sammanslutningar av de studerande, nämligen studentnationerna vid universiteten i Uppsala och Lund samt studentkårerna vid dessa universitet och vid högskolorna. Denna ordning är något alldeles speciellt för det svenska högskoleväsendet och har mycket gammal hävd. De vid universiteten i Uppsala och Lund bildade studentnationerna ställdes sålunda redan på 1660- och 70-talen under överinseende av en till inspektor utsedd professor samtidigt med att de studerande ålades att tillhöra en nation och denna ordning stadfästes några årtionden senare av Kungl. Maj:t. Denna ordning har sedermera alljämt ägt bestånd och även överförts till de sedermera vid högskolorna bildade studentkårerna.

De här avsedda organisationerna ha jämlikt statuterna att svara för vissa disciplinära uppgifter som annars måst åligga högskolorna, vartill under tidernas lopp kommit åtskilliga andra som likaledes eljest måst åligga dessa. Så t. ex. heter det i universitetsstatuternas § 95 mom. 1: »Nationsföreningarna hava till ändamål att främja flit, sedlighet och god ordning bland de studerande samt att åt föreningens medlemmar bereda tillfälle till inbördes biträde och understöd.» För dessa ändamål ha studenterna på olika sätt arbetat för hopsamlade av härför nödiga medel, som placerats i egna fastigheter eller i annan form gjorts räntebärande. Ordningen har tydligen varit väl lämpad för svenska förhållanden och har å ena sidan avlastat åtskilligt arbete, omtanke och besvär från högskolornas ledning, medan den å andra sidan befordrat en sund självverksamhet och kamratlig fostran hos de studerande. Inkomsterna av de fastigheter och övriga medel, varöver dessa organisationer förfoga, avse helt de studerandes bästa och ha bl. a. möjliggjort flera studentsociala företag av stort värde, särskilt för fattiga studerande.

Liknande organisationer ha funnits vid flertalet utländska högskolor, men ha under tidernas lopp till stor del brutits ner av staterna eller högskoleledningarna, vilket lett till att högskolorna själva måst påtaga sig uppgifterna, vanligen under statlig medverkan.

Man behöver blott göra det tankeexperimentet, att staten förfarit på samma

sätt här i Sverige för att inse, att den då skulle ha haft större utgifter för högskoleväsendet. Vidare hade de medel, som för här avsedda ändamål eventuellt överlämnats till högskolorna, varit föremål för en lägre beskattning, eftersom högskolorna i beskattningshänseende tillhöra kategorien allmänna undervisningsverk, vilket däremot icke är fallet med de här berörda organisationerna.

Tidigare torde dessa organisationer i regel ha erlagt skatt för i fastighet placerad förmögenhet samt inkomst av denna, men däremot icke för övriga medel. Detta tydligtvis därför att dessa medel i regel varit donerade till nationerna eller insamlats av dem och därför i beskattningshänseende jämställt med fromma stiftelser. Jämlikt 1928 års skattelagstiftning äro de ifrågavarande studentorganisationerna likställda med nykterhetsföreningar och åtnjuta befrielse från fastighetsskatt för byggnader, som äro avsedda för deras verksamhet såsom sådana (5 § 1 mom. g kommunalskattelagen), liksom också från kommunalskatt för inkomst av dylika byggnader genom dessas begagnande till nyss antydda ändamål (54 § d kommunalskattelagen) ävensom från motsvarande statlig inkomst- och förmögenhetsskatt (7 § f och 12 § b i förordningen om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt). Dessa bestämmelser föranleddes närmast av en framställning från nationsföreningarna i Uppsala, vilken dock avsåg hel befrielse från såväl fastighets- som inkomstskatt. Några andra skattefrihetsbestämmelser för studentorganisationerna än de nyss anförda rörande byggnader intogos dock icke i 1928 års skattelagar, vilket medfört, att organisationerna i fråga blivit skattskyldiga för tillgångar och inkomster, varifrån de i regel tidigare — i varje fall de facto — torde ha varit befriade. Sålunda har t. ex. Uppsala studentkår av därvarande taxeringsmyndigheter ansetts skyldig erlægga skatt för medel, som äro avsedda till uppförande av ett kårhus, under det att kåren skulle vara befriad från skatt för huset, så snart detta kommit till stånd.

Att såsom skett likställa dessa statliga tvångsorganisationer för bestämda uppgifter i undervisningsverket med vissa ideella föreningar måste bero på ett förbiseende av organisationernas ställning. Tydligtvis böra de hänföras till allmänna undervisningsverk, vartill räknas alla inrättningar tillhörande statliga och kommunala undervisningsväsendet, liksom även en del privata skolor. Allmänna undervisningsverk äro emellertid befriade från fastighetsskatt i något större utsträckning (5 § 1 mom. e, 54 § d i kommunalskattelagen) än nykterhetsföreningar och dessutom från kommunal skatt för all annan inkomst (53 § 1 mom. d kommunalskattelagen) samt från statlig inkomst- och förmögenhetsskatt (7 § e och 12 § i förordningen om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt).

Spörsmålet har uppmärksamrats av de inom ecklesiastikdepartementet tillkallade sakkunniga för utredning ang. understöd i form av fria bostäder och fri kost åt studerande vid universiteten och Karolinska institutet. I de sakkunnigas betänkande (Statens offentliga utredningar 1937: 44) yttras

(sid. 97), att »det synes de sakkunniga skäligt, att även nationsföreningar och studentkårer tillerkännas samma skattefrihet som övriga allmänna undervisningsverk, vilken för övrigt nu gäller även för akademier, vetenskapliga samfund, åtskilliga sociala och humanitära inrättningar, stipendiefonder, fromma stiftelser m. m.».

På här berörda grunder får jag sålunda hemställa,

att riksdagen måtte besluta, att sådana sammanslutningar av studerande vid rikets universitet och högskolor, i vilka de studerande enligt gällande stadgar äro skyldiga att vara medlemmar, måtte i beskattningshänseende hänföras till allmänna undervisningsverk.

Stockholm den 14 januari 1938.

Åke Holmbäck.
